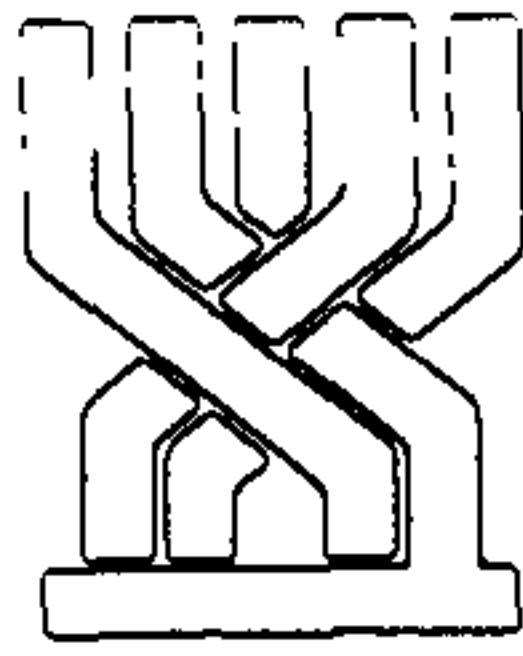

כ.א.נ. 10

המוסד לביטוח לאומי

האגף למחקר ותכנון

רמה והרכב

ההכנסות

של

מגישי תביעות חדשים

לקצבת זקנה ושאירים

לפי חוק

1978

סקר מס' 29

המוסד לביטוח לאומי

האגף למחקר ותכנון

רמח והרכב החכנסות

של מגישי תביעות חדשים

לקצבת זקנה ושאיירים לפי חוק

1978

מאת

נחום שטייגמן

איתן המבורגר

ירושלים, אייר תש"מ, אפריל 1980

ה ק ד מ ה

החברת שלפנינו מצגה ממצאים עיקריים מתוך סקר על מצבם הכלכלי של מגישי תביעות חדשים לקצבת זקנה ושאיירים לפי חוק בשנת 1978, ומחווה המשך ישיר לסקר דומה שנערך עבור השנתון שפרש בשנת 1977. השנה הורחב הסקר גם למגישי תביעות לקצבאות שאיירים לפי חוק והעיבודים מפורטים יותר תוך עריכת השוואות לנתוני השנים הקודמות. כללית, חמגמות שנמצאו בשנים הקודמות על מקורות ההכנסה ורמת ההכנסה של הקשישים לאחר פרישתם, מתקיימות גם השנה. הסקר מתבסס על חמידע המצוי בתיק האישי של מקבל הקצבה, שלא תמיד משקף נאמנה את מצבו האמיתי של המבוטח, אם כי יש בו כדי לתת תמונה כללית על מצבו הכלכלי של השנתון שהגיש תביעות זקנה ושאיירים 1978.

הסקר תוכנן ורוכז ע"י מר איתן המבורגר והושלם ע"י מר נחום שטייגמן מהמחלקה לחערכת גמלאות ארוכות-מועד בראשותו של מר שלמה כהן.

תודתי ליעל פלורסהיים מענף זקנה ושאיירים ולפקידי תביעות זקנה ושאיירים בסניפי המוסד שהגישו לנו את מלוא עזרתם.

נירה שמאי

סמנכ"ל אגף מחקר ותכנון

ת ו כ ז ה ע נ י ל נ י ס

1	א. מבוא	
2	ב. עיקר הממצאים	
7	ג. פירוט הממצאים	
7	1.ג. מקורות ורמת הכנסה של תובעים חדשים לקצבת זקנה	
7	1. פנסיה ממקום עבודה	
9	2. הכנסה מעבודה	
11	3. הכנסות מרכוש והכנסות אחרות	
11	4. הכנסות מחו"ל	
12	5. הכנסות בן-חזוג	
12	6. מקבלי הטבה סוציאלית	
14	7. מקורות ההכנסה לפי מאפיינים דמוגרפיים	
15	8. מקורות ורמת הכנסה משפחתית	
22	2.ג. תובעים חדשים לקצבת שאירים	
22	1. כללי	
25	2. פנסיה ממקום עבודה	
25	3. הכנסה מעבודה	
26	4. קבלת הטבה סוציאלית	
27	5. רמת ההכנסה המשפחתית	
29	ד. שיטות והגדרות	
34	ה. נספח לוחות	

מובאים כאן ממצאים עיקריים מסקר על מצבם הכלכלי של מבוטחים שתבעו לראשונה קצבת זקנה ושאינם מהמוסד לביטוח לאומי בשנת 1978. סקר זה מחווה חוליה נוספת בסדרה שהונחה בשנים האחרונות במטרה לעקוב אחרי שינויים שחלים במהלך השנים בקצב הבשלת הזכויות מהמערכות הסוציאליות השונות, כגון מהמערכות הפנסיוניות, תכונות עבודה של האוכלוסיה הפורשת, מקורות הכנסה ורמות החכנסה וכו'.

העמקת המידע בתחומים אלה עשויה לסייע לבניית תחזיות על הצרכים העתידיים של האוכלוסיה הקשישה בשנים הקרובות בתחום מערכת הבטחת הכנסה בכלל ובקצבאות הביטוח הלאומי בפרט. הסקר התבסס על ניתוח הנתונים המופיעים בטופס התביעה לקצבת זקנה ושאינם, טופס החלטה ועל מסמכים מסייעים נוספים המצויים בתיקים האישיים של המבוטחים. המדגם כולל 85% של כל מגישי התביעות בחודש אוגוסט 1978. החידוש העיקרי בשנה זו בהשוואה לסקרים השנתיים הקודמים הוא הרחבת הבדיקה גם למגישי קצבת שאירים. פירוט האוכלוסיה, המדגם ושיטת החקירה מופיע בנספח "שיטות וחגדרות", אך כאן מן הראוי להדגיש שוב שכל הממצאים המפורטים בהמשך מתבססים על הצהרות המבוטחים והאימותים הנעשים ע"י הענף כחלק מתהליך הטיפול בתביעה.

במדגם משלים שנערך בשנת 1977 באמצעות מחקר שדה, נתגלו הבדלים משמעותיים בין חמידע שהתקבל במחקר התיקים לבין הנתונים שנאספו בשטח. הבדלים אלה נבעו בחלקם מאי מסירת מידע מלא למוסד בעת הגשת התביעה, ובחלקם משינויים שחלו אצל המבוטחים לאחר קבלת הקצבה בגין עבודה חלקית לאחר הפסקה מסויימת. לאור זאת יש לחתייחס אל הממצאים בזהירות מסויימת וכמשקפים מגמות וסדרי גודל.

ב. עיקר הממצאים

1. תובעים חדשים לקצבת זקנה

פנסיה ממקום עבודה

33.5%¹ מכלל התובעים החדשים לקצבת זקנה קבלו פנסיה משלימה מעבודה עפ"י הצהרתם; זוחי עלייה של כ-8% על 31% המקבלים בסקר של שנת 1977. נראה שחמגמה של גידול מתון והדרגתי בקצב הבשלת הזכות הפנסיונית שהחלה להסתמן בראשית שנות השבעים נמשכת. רמת הפנסיות עדיין נמוכה יחסית, וכ-54% מהן נמוכות ממחצית השכר הממוצע במשק. רק 7% מהן עולות על השכר הממוצע במשק. נמצאה השפעה ברורה של המין והמצב המשפחתי על קבלת הפנסיה ורמתה. אחוז מקבלי הפנסיות בין הגברים מתקרב ל-40% לעומת 24% בקרב הנשים, כאשר מצבם של גברים נשואים עדיף באופן בולט על פני כל הקבוצות האחרות.

הכנסות מעבודה

כ-35% מהתובעים החדשים הצהירו על קבלת הכנסה מעבודה לעומת 39% בשנת 1977, והכנסתם הממוצעת עמדה על 3,525 ל' במחירי אמצע שנת 1978, שחורות כ-54% מהשכר הממוצע במשק באותה תקופה. התפלגות מקבלי ההכנסה לפי גובהה מראה שההכנסות מעבודה היו נמוכות ביותר, וכ-65% מהן לא עלו על מחצית השכר הממוצע במשק.

גם כאן נתגלו הבדלים משמעותיים באחוז המקבלים ובגובה ההכנסה לפי מין ומצב משפחתי. חיקף מקבלי ההכנסה ורמת ההכנסה גבוהים יותר בקרב הגברים בהשוואה לנשים. 37% בקרב הגברים מקבלים הכנסה מעבודה לעומת 28% בקרב הנשים. כשליש מהנשים משתכרות סכומים שאינם עולים על 1/4 מהשכר הממוצע לעומת כ-18% בלבד בקרב הגברים. גברים נשואים נהנים מעדיפות בולטת בהיקף הזכאות וברמתה בהשוואה לקבוצות האחרות.

(1) בסקר שדה משלים שנערך בשנת 1977 הסתבר שאחוז המקבלים בפועל גבוה כנראה בכ-5%.

הכנסות אחרות

ההכנסות מפנסיות משלימות ומעבודה, בנוסף לקצבת הזקנה כמובן, מהוות את מקורות ההכנסה העיקריים של הקשישים. בין מקורות ההכנסה האחרים יש לציין בעיקר הכנסות מתמיכות ציבוריות ומקרובי משפחה המסדירות לשפר את מצבן הכלכלי של נשים בודדות, וכך פנסיות או רנטות מחוץ לארץ. אמנם רק כ-7% מקבלים פנסיות מחו"ל, אולם הזכאים לכך נהנים מרמת הכנסה גבוהה יחסית. למעלה מ-70% מפנסיות אלה עולות על מחצית השכר הממוצע וכ-35% עולות אף על השכר הממוצע במשק.

רמת הכנסתם של הזכאים לתוספת הטבה סוציאלית

כ-23% מכלל תובעי קצבת הזקנה נמצאו זכאים גם לתוספת הטבה סוציאלית, אחוז נמוך בהשוואה לשיעור הזכאים להטבה זו בקרב כלל מקבלי קצבאות הזקנה. הקבוצה השנייה כמובן מבוגרת מהראשונה, אבל יש בהבדל ביניהן בעניין זכאות להט"ס גם עדות למצבם הכלכלי העדיף של השנתונים הפורשים בשנים האחרונות בהשוואה לשנתונים המוקדמים יותר, וזאת בעיקר הודות להבשלת הזכאות לפנסיות משלימות, ואולי גם לשיפור מעמדם ומיומנותם בעבודה. הממצאים גם מצביעים על כך שלזכאים להטבה סוציאלית כמעט ואין כל מקור הכנסה אחר פרט לקצבת הזקנה של הביטוח הלאומי, וגם לאלה שיש הכנסות נוספות הרי שהן ברמה נמוכה מאוד, בעיקר הכנסות נמוכות מפנסיה ומעבודה.

רמת ההכנסה המשפחתית של הקשיש

משפחת קשיש מוגדרת בסקר זה ע"י התובע קצבת זקנה ובן/בת זוגו. לכך הכנסות המשפחה המורחבת הגרה עם התובע כגון בנים נוגרים ובני משפחה אחרים אינן כלולות במסגרת הכנסת משפחת הקשיש.

ממצאי הסקר מצביעים בעליל על מצבן הכלכלי הירוד של משפחות הקשישים בהשוואה למשפחה הממוצעת בארץ כפי שבא לידי ביטוי הן ע"י רמת הכנסתה של המשפחה והן ע"י הרכב החכנסה.

ראשית בולטת תלותה הרבה של האוכלוסייה הקשישה בקצבת הזקנה של הביטוח הלאומי. כ-22% מכלל המשפחות הקשישות מתקיימות על קצבת הביטוח הלאומי בלבד, כאשר מידת התלות גבוהה עוד יותר (27%) בקרב הקשישים הבודדים. שיעורים אלה גבוהים במידת מה בהשוואה לשנת 1977, ויש בהם לחצביע אולי על הרעה יחסית במצבה הכלכלי של האוכלוסייה הקשישה. מקורות החכנסה העיקריים הנוספים של הקשישים הינם פנסיות מעבודה והכנסות מעבודה. כ-26% מכלל המשפחות הקשישות מתקיימות מהכנסות מעבודה בנוסף לקצבת הזקנה, וכ-10% נהנות בנוסף לקצבת הזקנה גם מצירוף של פנסיות מעבודה והכנסות מעבודה.

רמת הכנסתה של משפחת קשיש נמוכה לאין שיעור מרמת החכנסה של משפחה ממוצעת בארץ. כ-56% מכלל המשפחות הקשישות מתקיימות מרמת החכנסה הכוללת (כולל קצבת הזקנה) שאינה עולה על מחצית השכר הממוצע במשק. רק ל-16% מהמשפחות יש הכנסה חודשית העולה על השכר הממוצע. המשפחות הקשישות מצויות ברובן במחצית התחתונה של התפלגות החכנסות במשק. כ-53% מצויות ב-3 העשירונים¹ התחתונים של התפלגות החכנסות, כאשר 27% מצויות בעשירון התחתון. קשה במיוחד מצבם הכלכלי של הקשישים הבודדים שלרוב הן נשים בודדות. ל-64% מהן אין הכנסה חודשית (כולל קצבת הזקנה) העולה על מחצית השכר הממוצע, וכ-60% מהם מצויים בשלושת העשירונים התחתונים של התפלגות החכנסות.

(1) התפלגות האוכלוסייה לפי עשירוני הכנסה נעשתה על פי החכנסה החודשית ברוטו (כולל העברות) לנפש סטנדרטית, המקור: סקר הכנסות של ח.ל.מ.ס. 1978.

ממצאי הסקר מבליטים את חשיבותה ותרומתה של קצבת הזקנה לשיפור מצבן הכלכלי של הקבוצות החלשות ביותר בקרב אוכלוסיית הקשישים. קצבת הזקנה מצמצמת כמעט לחלוטין את תחולת העוני בקרב הקשישים, אם כי עדיין אין קצבת הזקנה יכולה להבטיח לתלויים בה בלעדית אלא קיום ברמה מינימלית שנסביבות קו העוני.¹

2. תובעים חדשים לקצבת שאירים

ממצאי הסקר מבליטים ביתר שאת את מצבן הכלכלי הקשה של האלמנות אפילו בהשוואה למשפחות הקשישים שכאמור לעיל גם כן נמנות על שכבות האוכלוסייה מעוטות החכנסות בארץ. לכמחצית מתובעי קצבת שאירים אין כל חכנסה חוץ מקצבת הביטוח הלאומי, וזאת בהשוואה לכ-22% אצל המשפחות הקשישות. מקורות החכנסה הנוספים הם בדרך כלל פנסיות מעבודה, לרוב בזכות ביטוחו של הבעל המנוח וכך חכנסות מעבודה. 29% מהאלמנות נהנות אמנם מפנסיות משלימות, אך לרוב זוהי פנסיה ברמה נמוכה מאוד, התורמת אך מעט לשיפור משמעותי של רמת חיהן. כ-85% מהפנסיות אינן עולות על מחצית השכר הממוצע במשק, וכ-40% אינן מגיעות אפילו לרמה של רבע השכר הממוצע. אחוז תובעי קצבת שאירים שיש להם חכנסות מעבודה הגיע ל-17% (כ-35% בקרב התובעים קצבת זקנה). במרבית המקרים החכנסה מעבודה היא נמוכה, אבל ל-16% מהאלמנות ישנה חכנסה גבוהה יחסית העולה על השכר הממוצע במשק. דפוס זה של הרכב החכנסות משקף אוכלוסייה הנמצאת ברובה במצוקה כלכלית. כ-75% מכלל מגישי התביעות לקצבת שאירים מתקיימים מרמת חכנסה כוללת שאינה עולה על מחצית השכר הממוצע, וכמחציתם חיים בסביבות קו העוני. תרומת קצבת השאירים של המוסד

(1) קו העוני מוגדר כ-40% של החכנסה החציונית ברוטו לנפש סטנדרטית.

לשיפור מצבן של האלמנות היא מכרעת. מסתבר, שאלמלא קצבת השאירים חיו
למעלה מ-60% מהאלמנות מצויות מתחת לקו העוני. קצבת השאירים בטלה
כמעט לחלוטין את תחולת העוני בקרב האלמנות. אך יודגש מיד שרמת החכנסה
המינימלית המובטחת ע"י המוסד לביטוח לאומי עדיין משאירה את מרבית
האלמנות בסביבות קו העוני.

ג. פירוט הממצאים

בדו"ח זה נדון תחילה בכל מקור הכנסה של קשישים בנפרד, ולאחר מכן ננסה לאחד את המרכיבים השונים ולשרטט תמונה כוללת יותר של מצבם הכלכלי של קשישים בארץ ועל תרומת קצבאות הביטוח הלאומי למצב זה.

1.2 מקורות ורמת הכנסה של תובעים חדשים לקצבת זקנה

1. פנסיה ממקום עבודה

33.5% של התובעים החדשים לקצבת זקנה ב-1978 הצהירו שהם מקבלים פנסיה ממקום עבודתם, עלייה מ-31% בשנת 1977. עם זאת יש סיבות מבוטאות מאד לחשוב שהאחוז המעשי קרוב יותר ל-40%. אחרי בדיקת הממצאים של סקר 1977 נערכה חקירת חוץ של אותם תובעים שההסטוריה התעסוקתית עוררה חשדות לקבלת פנסיה ממקום עבודה ובה נתגלה אמנם שעוד כ-5.5% של המדגם קבלו פנסיה ממקום עבודה. במדגם של 1978 אין פחות ביוגרפיות אישיות המעוררות חשדות דומות, ולכן סביר להניח שהאחוז הנכון של מקבלי פנסיה ממקום עבודה הוא כ-39% לפחות.

הערך הממוצע של הפנסיות האלו אינו גבוה, אבל מסתמנת עלייה קטנה בערך לעומת 1977. ב-1977 כ-24% מהפנסיות ממקום עבודה היו מתחת חרמה של רבע השכר הממוצע במשק, ואילו ב-1978 רק 22% היו ברמה זו.¹

יותר ממחצית (54%) המקבלים קבלו פנסיה שרמתה נמוכה ממחצית השכר הממוצע במשק² (3,301 \$ לחודש בחודש אוגוסט 1978). רק 7% מהתובעים נהנו ב-1978 מרמת פנסיה העולה על השכר הממוצע.

(1) יש לזכור שהערך המקסימלי של הפנסיה ממקום עבודה ברוב התכניות הוא 70% משכר בשנה האחרונה לפני פרישה.

(2) חכונת בכל הדו"ח הזו לשכר הממוצע החודשי למשרת שכיר.

עיון בתת-קבוצות בקרב האוכלוסיות התובעות מצביע על מגמות משמעותיות מאד, קבלת פנסיה ממקום העבודה היא מטבעה תכונה של שכירים ולא של עצמאיים.¹ מלוח 5 בנספח הלוחות מתברר שבקרב השכירים, אחוז המקבלים פנסיה כזו עולה ל-53% (לעומת 33.5% בכלל תובעים חדשים לקצבת זקנה) ובקרב הגברים השכירים הוא 58% (מבלי לקחת בחשבון את התוספת של פנסיות בלתי מוצהרות בטופסי התביעות). לעומת האחוזים האלו, רק 40% מהנשים השכירות מקבלות פנסיה. התופעה הזאת של הבדלים בשיעור הזכאות בין נשים לגברים תחזור לאורך כל הבדיקה הזאת.

לוח א מראה שגם רמת הפנסיה גבוהה יותר אצל גברים בהשוואה לנשים. אם נשווה גברים נשואים לנשים נשואות, נראה כי הערך הממוצע והחציון של הפנסיה ממקום עבודה הם כמעט פי-שניים בקרב הגברים לעומת הנשים, וכמו כן, 28% מן הנשים לעומת 17% בלבד מן הגברים מקבלים פנסיה שערכה הוא פחות מ-1/4 השכר הממוצע.

מסתמנים גם הבדלים בין נשואים לבודדים. גברים בודדים נחנים מפנסיות שבשכיחותן ובערכן נופלות בחרבה מאלו של גברים נשואים. אין לזקוף את ההבדלים האלו לגורם הגיל, מכיוון שכ-80% של הגברים נמצאים בין הגילאים 65-70. התופעה שאחוז הנשים הבודדות המקבלות פנסיה ממקום עבודה גבוה יותר מזה של נשים נשואות מוסבר חלקית בכך שכ-70% מהנשים הבודדות הן אלמנות שחלק מהן יורש את זכויות הפנסיה של הבעל חמנוח (ראה חלק 2 על שאירים).

אחוז האוכלוסיה השכירה המבוטח בתכניות פנסיוניות במקום עבודה נאמד בשנת 1978 בלמעלה מ-80%. ברם, 53% בלבד זכאים לפנסיה בהגיעם לגיל הפרישה, וזאת על פי רוב משתי סיבות: או פרישה מוקדמת מהתכניות המתאפשרת על פי הכללים הקיימים כיום, או בשל אי עבירת המינימום ההכרחי למימון הזכויות - 10 שנים ביטוח ברוב הקרנות החסתדרותיות.

(1) אין נתונים מלאים על קבלת פנסיות מסחריות, חכנסות מקופות גמל וסכומים חד-פעמיים. ישנן אמנם אינדיקציות לכך שמקורות אלו מספקים הכנסה ניכרת למיעוט קטן של קשישים.

לוח א': התפלגות מקבלי פנסיה ממקום עבודה לפי מין, מצב משפחתי וגובה הכנסה

(במונחים של שכר ממוצע) - אוגוסט 1978

המשתנה	כלל	גברים		נשים		
		כל	נשואים בודדים	כל	נשואים בודדים	
אחוז מקבלי פנסיה	33.5	39	40	26	24	
פנסיה חציונית ב-ל	2900	3640	4000	(1550)	2000	
פנסיה ממוצעת ב-ל	3368	3714	3775	(1771)	2289	
התפלגות המקבלים באחוזים						
עד 1/4 השכר הממוצע	22	-	17	כמעט כל הסכומים הידועים	33	28
מ-1/4 עד 1/2 השכר הממוצע	32	-	25	הם מתחת 1/3 השכר הממוצע	48	36
מ-1/2 עד 3/4 השכר הממוצע	26	-	31	0	15	26
מ-1/4 עד 1 השכר הממוצע	13	-	13	0	-	(10)
למעלה מ-1 השכר הממוצע	7	-	14	0	0	0

() = מספר מחלט מאוד נמוך.

2. הכנסה מעבודה

ב-1978 35% של התובעים החדשים לקצבת זקנה הצחירו על הכנסה מעבודה לעומת 39% ב-1977. הירידה הזאת אינה תואמת את מגמת העלייה באחוז השתתפות הקשישים בכוח-העבודה המסתמנת בסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 1978, וזאת לאחר ירידה הדרגתית ממושכת בחשתתפות קשישים בכוח עבודה בתקופה 1974-1977. ניתן היה אולי לצפות לעלייה כזאת לאור שחיקת ערכה של קצבת הזקנה עקב האצת

קצב האינפלציה. החבדלים בהתפלגות הגילאית של שני המדגמים (אוכלוסיית המדגם של חל.מ.ס. יותר מבוגרת מזו של הסקר המוגש כאן) אינם נותנים הסבר סביר להבדלים בין שני הסקרים. יתכן שמגמה זו תבוא לידי ביטוי בסקר התובעים החדשים בשנת 1979.

לוח ב': התפלגות תובעים חדשים לקצבת זקנה לפי שיעור השתתפות בכוח עבודה, מין, מצב משפחתי וגובה הכנסה (במונחים של שכר ממוצע) - אוגוסט 1978

נשים			גברים			כל	רמת הכנסה
סח"כ	נשואים	בודדים	סח"כ	נשואים	בודדים	האוכלוסייה	
27	29	28	34	37	37	35	אחוז מקבלי הכנסה מעבודה
3810	2270	2900	3630	3800	3780	3525	הכנסה ממוצעת (ב-ש)
2900	1670	2170	2900	2900	2900	2700	הכנסה חציונית (ב-ש)
<u>סח"כ מקבלים באחוזים</u>							
13	49	34	22	18	18.5	23	עד 1/4 שכר ממוצע
41	34	31	32	39	38	42	מ-1/4 עד 1/2 שכר ממוצע
22	6	13	24	19	19.5	14	מ-1/2 עד 3/4 שכר ממוצע
11	5	7.5	11	9	9.0	7	מ-3/4 עד 1 שכר ממוצע
13	6	9	11	15	14.5	14	למעלה מחשכר הממוצע

מלוח ב' מצטיירות המגמות הבאות:

- אחוז הנשים העובדות נמוך מזה של הגברים, כצפוי.
- בכל תת-קבוצה רוב החכנסות נמוכות ממחצית השכר הממוצע.
- נשים נשואות מאופיינות בהכנסותיהן הנמוכות מעבודה.
- הממוצעים וההתפלגויות של שלושת תת-הקבוצות האחרות הם קרובים מאוד זה לזה.

מעניין מאד לעיין בהקשר זה שחבודדות אינן נופלות ברמת הכנסתן בחשוואה לקבוצות אחרות. רובן אלמנות (והשאר גרושות, נפרדות ורווקות), אבל אלמנות מסוג מיוחד, שעבדו במשק מספיק שנים בכדי להיות מבוטחות במערכת הביטוח הלאומי בזכות עצמן, ולא רק בזכות הבעל. כעת, כשהן מגיעות לגיל הפרישה (אם אינן דוחות אותו) הן תובעות את קצבת הזקנה המגיעה להן בנוסף לחצי קצבת שאירים. לכן חקבוצה הזאת של אלמנות היא צעירה יותר מקבוצות חגברים וגם מבוטסת למדי במשק.

3. הכנסות מרכוש והכנסות אחרות

התופעה של קיום הכנסה בשכיחות וברמה גבוהות יותר אצל גברים נשואים בולטת במרבית מקורות ההכנסה. בדרך כלל בעלות ההכנסה הנמוכה ביותר הן נשים בודדות. מקור ההכנסה היחידה שבו קיימת שכיחות גבוהה יותר לנשים בודדות הוא בקטגוריה של הכנסה מרכוש והכנסות אחרות. אולם ניתוח מרכיבי ההכנסות הכלוליים בקטגוריה זו מצביע על כך שמרבית ההכנסות הינן תמיכות ממוסדות ציבוריים או מבני משפחה, ורובן (כ-89%) נמוכות מרמה של 1/4 מחשכר הממוצע במשק.

4. הכנסות מחו"ל

מקור הכנסה המבטיח למקבליה רמה כלכלית סבירה הוא הפנסיות מחו"ל הכוללות בעיקר פנסיות ורנטות מגרמניה. אחוז הזכאים אינו עולה אמנם על 7%, אולם רמת הפנסיות היא גבוהה יחסית. כ-72% מהפנסיות עולות על מחצית השכר הממוצע במשק, ו-35% עולות אף על השכר הממוצע. גם במקרה זה גברים נשואים נחנים מרמת הכנסות גבוהות יותר בחשוואה לקבוצות האחרות. בתקופה של אינפלציה דוחרת, ההכנסה הזאת במטבע חוץ גם אינה נשחקת עקב פיגורי עדכון. לסיכום, לוח ג' לחלן מפרט את התפלגות מגישי התביעות לקצבת זקנה עפ"י שכיחות הזכאות מכל מקור הכנסה בנפרד.

לוח ג': אחוז מקבלי הכנסות מכל מקור לפי מין ומעב משפחתי - אוגוסט 1978

נשים			גברים			סך-הכל	מקור ההכנסה
נשואות	סה"כ	בודדות	נשואים	בודדים	סה"כ		
27	29	28	34	37	37	35	עבודה
6	7	6	7	8	8	7	פנסיה מחו"ל
19	3	10	10	12	12	11	הכנסה מרכוש + אחרת
21	28	24	26	40	39	33.5	פנסיה בארץ

5. הכנסות בן-הזוג (ראה לוח 2 בנספח הלוחות)

בני הזוג בסקר זה הם על פי רוב נשים תלויות בבעליהן. לכן מן העניין לחשוות את רמת הכנסתן ותרומתן לרמה הכלכלית של משק הבית לזו של נשים נשואות התובעות ק"ז בזכות עצמן, בהתחשב כמובן בהבדלים בין שתי הקבוצות. בנות הזוג התלויות במקבל הקצבה הן לרוב צעירות יותר מהנשים המקבלות את ק"ז בזכות עצמן. יתכן מאד שהן עדיין עובדות בעבודה סדירה. בנוסף לכך, הזכאות לקבלת קצבה בגיל המותנה כפרופה למבחן הכנסות ולא מן הנמנע שבשל כך ישנה נטייה אצל התובעות בזכות עצמן לצמצום הכנסות. עובדות אלו מסבירות את הרמה הגבוהה יותר של הכנסות מעבודה בקרב התלויים במבוטח, אם כי אחוז השתתפות בכוח העבודה בקרבם נמוך יותר בחשוואה לזכאיות לק"ז בזכות עצמן. לבד מחכנסות עבודה, התרומה של בת-הזוג להכנסת המשפחה ממקורות אחרים אינה משמעותית.

6. מקבלי הטבה סוציאלית (לוחות 3, 4 בנספח)

חשוראת רמת חכנסותיהם של מקבלי החט"ס לאלה שאינם מקבלים אותה מצביעה כמצופה על הבדל ניכר ברמתן הכלכלית של שתי קבוצות אלו. למקבלי החט"ס (23% מכלל התובעים החדשים ו-39% מכלל מקבלי ק"ז לפי חוק ב-1978) כמעט ואין

מקורות הכנסה פרט לקצבאות הנ"ל. באותם מקרים שישנן חכנסות נוספות, חרי
הן ברמה נמוכה מאוד. מקור ההכנסה השכיח ביותר למקבלי חט"ס הוא הקטיגוריה
על חכנסות אחרות בה משקל גבוה של תמיכות ממוסדות צביוניים. ל-34% ממקבלי
חט"ס יש הכנסה ממקור זה ו-90% מהכנסות אלו אינן מגיעות ל-1,500 ₪. מקרים
בודדים בלבד חורגים מרמת ההכנסה החודשית המאפסת את הזכאות לחט"ס (2,007 ₪
לזוג, 1,338 ₪ לבודד, באוגוסט 1978).

מעיון בשנתון הסטטיסטי¹ של הביטוח הלאומי (1978) ניתן לראות שבקרב כלל
מקבלי ק"ז לפי חוק ב-1978 הגורמים של מין, גיל ומצב משפחתי משפיעים באופן
ניכר על קבלת חט"ס וגם שקיימת אינטראקציה מעניינת בין גיל ומצב משפחתי.
ההשפעה של גיל משתקפת באחוז הגבוה יותר של קבלת חט"ס המצוי בקרב קבוצות
הגיל הגבוהות יותר כמעט בכל קטיגוריה של מצב משפחתי ומין. ההשפעה של המין
מתבטאת בכך שבערך 60% של הבודדות מקבלות חט"ס לעומת בערך 45% של הבודדים.
האפקט של מצב משפחתי על קבלת חט"ס מורגש בכך שבכל קבוצת גיל פחות נשואים
מקבלים חט"ס מאשר בודדים, ובקרב הבודדים פחות רווקים מקבלים חט"ס מאשר
גרושים, נפרדים ואלמנים. בקבוצת גיל 65-69 - 23% מהנשואים שמקבלים ק"ז
לפי חוק גם מקבלים חט"ס. השיעור המקביל בקרב הבודדים נע מ-48% ל-60%.
בכל קטיגוריה של מצב משפחתי שיעור קבלת חט"ס עולה עם הגיל. מעניין שבקרב
הבודדים שיעור מקבלי החט"ס בקבוצות הגיל הגבוהה (+75) חינר גבוה יותר רק
ב-5%-16% משיעור מקבלי החט"ס בקבוצת הגיל הנמוכה (65-69), ואילו בקרב הנשואים
שיעור מקבלי החט"ס בקבוצת הגיל הגבוהה גבוה פי שניים כמעט מזה שבקבוצת הגיל
הנמוכה. ניתן להסיק מכך, לאור פרופיל החכנסות שחוצג לעיל, שהירידה ברמת
ההכנסה של הבודד חלה בבת אחת בהגיעו לגיל הפרישה, בעוד שאצל הנשואים
הירידה היא הדרגתית יותר ומלווה במאמצים לחלמת הכנסה באמצעות עבודה גם
לאחר גיל הפרישה.

(1) ראה שנתון סטטיסטי של המוסד לביטוח לאומי, 1978, לוח ב-15.

7. מקורות החכנסה לפי מאפיינים דמוגרפיים

עד כה התייחסנו בנפרד להכנסתן של קבוצות שונות של קשישים, כיוון שכבר מסתמנים הבדלים בין בודדים ונשואים, מעניין להשוות את מקור וגובה הכנסותיהן של משפחות בודדים ושל משפחות שבחן ישנם שני בני זוג (ראה לוח 7 בנספח ולוח ד' בגוף הטקסט).

הממצאים החשובים בקשר לכך הם:

- כפי שחיה צפוי, זוגות נהנים יותר מבודדים מכל מקור הכנסה לחוציא את הקטיגוריה הכוללת תמיכות ציבוריות הנפוצות במיוחד בין נשים בודדות. העובדה הזאת לבדה אינה אומרת שהזוגות "עשירים" יותר מהבודדים, מכיוון שהזוג צריך להגיע לסכום גבוה יותר כדי להנות מאותה רמת חיים. ברם, החכנסות הללו כבר מביאות, לזוגות יותר מלבודדים, מידה של שחרור מתלות בלעדית בקצבאות הנמוכות של הביטוח הלאומי.
- בקרב בודדים וזוגות החכנסות הגבוהות ביותר הן פנסיות מחו"ל, אם כי שכיחותן נמוכה למדי. אחריהן חכנסות מעבודה, ואחריהן פנסיות מעבודה בארץ. החכנסות מרכוש ומתמיכה ציבורית הן במקום האחרון בסולם.
- החכנסות מחו"ל והפנסיות בארץ של זוגות עולות בהרבה על אלו של בודדים, ואילו החפרש בחכנסות מעבודה קטן יותר מחצפוי אם נזכור את התרומה חניכרת למשק הבית מעבודת בן-הזוג.

לוח ד': אחוז המשפחות¹ המקבלות הכנסות מכל מקור לפי רמת הכנסה

(במונחים של שכר ממוצע)

בוודדים (סה"כ=253)				זוגות (סה"כ=866)				
פנסיה		פנסיה		פנסיה		פנסיה		
הכנסות מעבודה	הכנסות מחו"ל	הכנסות מעבודה	הכנסות מחו"ל	הכנסות מעבודה	הכנסות מחו"ל	הכנסות מעבודה	הכנסות מחו"ל	
17	6	26	30	12	10	39	48	אחוז מקבלים מטה"כ חמדגם
				<u>חתפלגות המקבלים לפי רמת הכנסה (באחוזים מעטברים)</u>				
86	10	38	17	50	12	21	15	עד 1/4 שכר ממוצע
()	42	90	52	79	34	49	42	עד 1/2 שכר ממוצע
()	81	100	94	90	67	90	89	עד 1 שכר ממוצע
100	100	100	100	100	100	100	100	סך-הכל

8. מקורות ורמת הכנסה משפחתית

עד כה התייחס הדיון לניתוח מקורות ההכנסה ורמת הפנסיה של המבוטח ושל בן זוגו בנפרד. בדיקת מצבן הכלכלי של המשפחות הקשישות מחייבת התייחסות לרמת ההכנסה המשפחתית ולמקורותיה. משפחת קשיש בסקר זה כוללת את הקשיש ובן/בת זוגו בלבד. גם כאשר הקשיש חי במסגרת משפחה מורחבת או סמוך על שולחן ילדים נשואים, חובאו בחשבון רק הכנסות הקשיש ובת זוגו. בדיון להלן נבדוק את מקורות הקיום של הקשיש ומשפחתו, רמת ההכנסה ומצבו הכלכלי של הקשיש בהשוואה לאוכלוסייה הכללית בארץ כפי שנמדדו "י מדדים מקובלים כגון: השכר הממוצע, עשירוני הכנסה וכו' - העוני. כן נייחד סעיף מיוחד לבדיקת תרומתה וחשיבותה של קצבת הזקנה של המוסד לביטוח לאומי לשיפור מצבו של הקשיש.

(1) כשכתוב "משפחת תובעים חדשים" הכוונה היא לתובעים החדשים ובני הזוג בלבד. "הכנסה משפחתית" היא ההכנסה של שני בני הזוג או של התובע הבודד כשאינן בן זוג.

בלוח ה' לחלן מוצגת התפלגות המשפחות הקשישות לפי מקורות החכנסה המצרפיים. הממצאים בלוח זה שופכים אור על מידת תלותם של הקשישים בקצבת הביטוח הלאומי. ל-22% מכלל המשפחות הקשישות אין כל מקור חכנסה אחר זולת קצבת הביטוח הלאומי. זוהי עלייה על ה-20% במצב זה בשנת 1977. מקורות הקיום העיקריים בנוסף לקצבת הזקנה הם חכנסה מעבודה ופנסיה משלימה מעבודה. ל-26% מהמשפחות מקור החכנסה הנוסף הוא חכנסה מעבודה; וזוהי ירידה מ-31% בהשוואה לשנת 1977. לעומת זאת, מספר המשפחות שמקורות החכנסה הנוספים הם עבודה ופנסיה גם יחד עלה מרמה של 4% ב-77 לרמה של 10%. ייתכן ששתי תופעות אלה קשורות ביניהן, אבל הקשר הזה טרם נבדק.

ניתוח מקורות החכנסה המצרפיים לפי מין ומצב משפחתי (ראה לוח 8 בנספח הלוחות) מעלה את הממצאים הבאים:

- (א) מידת התלות בקצבת הזקנה גבוהה יותר בקרב הבודדים בחשוואה לנשואים ובמיוחד כאשר הבודדים הן גרושות, נפרדות ורווקות.
- (ב) אחוז הנשים הבודדות שיש להן חכנסות מעבודה בנוסף לקצבת הזקנה נמוך בהרבה בחשוואה לגברים בודדים.
- (ג) כרבע ממקבלי פנסיה משלימה מעבודה ממשיכים לעבוד גם לאחר פרישתם הרשמית, ככל הנראה בעבודות חלקיות.

לוח ח': התפלגות המשפחות של תובעים חדשים לפי מקורות הכנסה בלעדיים ומצרפיים

מקורות ההכנסה	סך-הכל	בודדים	זוגות
אין כל מקור הכנסה	22	27	20
פנסיה ממקום עבודה בלבד	21	22	21
פנסיה מחו"ל בלבד	3	5	2
עבודה בלבד	26	23	27
פנסיה ממקום עבודה + עבודה	10	4	12
צירופים אחרים	17	25	17

ניתוח הממצאים על רמת ההכנסה של המשפחות הקשישות יחסית למשפחה הממוצעת בארץ נותן תמונה על מצבה הכלכלי הירוד של האוכלוסייה הקשישה (ראה לוח ו' להלן). כ-56% מכלל המשפחות הקשישות מתקיימות מרמת הכנסה כוללת (כולל גם את קצבת הזקנה) הנמוכה ממחצית השכר הממוצע במשק. רק ל-16% מהמשפחות יש הכנסה ברמה העולה על השכר הממוצע, המאפשרת קיום ברמת חיים סבירה. בדיקת מקומם של הקשישים בהתפלגות ההכנסות מראה שכ-53% מכלל המשפחות הקשישות מצויות ב-3 העשירונים התחתונים של ההכנסה, ו-27% מהם בעשירון התחתון. קשה במיוחד מצבם של הקשישים הבודדים, שאחוז גבוה מהם הינן אלמנות. 64% מהם אינם מגיעים אפילו להכנסה הודשית ברמה של מחצית השכר הממוצע במשק, וכ-60% מהם מצויים בשלושת העשירונים התחתונים של ההכנסה. נראה שתרומת בן/בת הזוג להכנסת המשפחה, בעיקר הכנסות מעבודה, מקלה על קיומם הכלכלי של הזוגות בהשוואה לקשיש הבודד. בדיקת רמת ההכנסה המשפחתית ללא קצבת הזקנה מראה שכ-40% מכלל המשפחות היו נמצאות מתחת לקו העוני וכ-67% עד למחצית השכר הממוצע במשק. המצוקה הכלכלית בולטת בעיקר אצל בודדים שכמחציתם היו נמצאים מתחת לקו העוני אלמלא קצבת

הזקנה. לאחר הוספת קצבת הזקנה מתבטלת כמעט לחלוטין תחולת הערני, אולם אין
ביכולתה של קצבת הזקנה, גם לאחר תוספת החטבה הסוציאלית, לחבטיח אלא קיום
ברמה מינימלית בלבד.

לוח ד' 4,3: התפלגות משפחות התובעים החדשים לפי רמת הכנסה משפחתית בחשוראה לשכר הממוצע, עשירוני הכנסה, וקווי העונג לפני ואחרי העברות מביטוח לאומי (קצבת זקנה והטבה סוציאלית) - שכר ממוצע במשק לאוגוסט 1978 = 6,602 ₪

זוגות		גידים		כל המשפחות	הכנסה
לפני העברות מב"ל					
כוחם מהשכר הממוצע +60%		כוחם מהשכר הממוצע			
0.51	5393	0.475	3136	4883	הכנסה ממוצעת של התובעים בעלי הכנסה נוספת (ב-ל) 1
0.40	4279	0.34	2243	3819	הכנסה ממוצעת כולל התובעים ללא הכנסה נוספת (ב-ל)
0.43	4500	0.33	2150	3935	הכנסה חציונית של התובעים בעלי הכנסה נוספת (ב-ל)
0.28	3000	0.22	1430	2645	הכנסה חציונית כולל התובעים ללא הכנסה נוספת (ב-ל)
				מעטרים	התפלגות ההכנסות של כלל המשפחות באחוזים מתחת לקו העונג ²
38.5		46		40	עד קו סף העונג
44		53		46	עד מחצית השכר הממוצע
65		74		67	עד השכר הממוצע
87		92		88	עד למעלה מחשכר הממוצע
100		100		100	
לאחר העברות מב"ל					
כוחם מהשכר הממוצע +60%		כוחם מהשכר הממוצע			
0.64	6802	0.61	4055	6181	הכנסה ממוצעת של התובעים בעלי הכנסה נוספת (ב-ל)
0.55	5804	0.49	3266	5230	הכנסה ממוצעת כולל התובעים ללא הכנסה נוספת (ב-ל)
0.55	5784	0.45	3000	5123	הכנסה חציונית של התובעים בעלי הכנסה נוספת (ב-ל)
0.41	4284	0.35	2290	3833	הכנסה חציונית כולל התובעים ללא הכנסה נוספת (ב-ל)
				מעטרים	התפלגות ההכנסות של כלל המשפחות באחוזים
20		27		22	כגבולות קו העונג
24		28		25	עד קו סף העונג ⁶
26		29		27	בעשירון התחתון ⁵
41		49		43	בשני העשירונים התחתונים
51		60		53	בשלושת העשירונים התחתונים
55		64		56	עד מחצית השכר הממוצע
84		88		84	עד השכר הממוצע
100		100		100	עד למעלה מחשכר הממוצע

(1) ההערות ללוח זה נמצאות בעמוד 20.

הערות ללוח ו'

- (1) ז"א הכנסה מכל מקור פרט לקצבאות זקנה של הביטוח הלאומי.
- (2) כדי לקבל הערכים הכספיים של המודדים בטבלה זו ראה עמ' 33.
בכל החישובים של לוח ו' נלקחה כבסיס קצבת חודש אוגוסט 1978. אך יש להדגיש שאין הבדל משמעותי ברמה הריאלית של קצבת אוגוסט במונחי השכר הממוצע בהשוואה לרמה הריאלית של הקצבת השנתית הממוצע של 1978-9.
- בהקשר זה יש לקחת בחשבון שחוק הביטוח הלאומי מבטיח לקשישים מבוטחים הכנסה מינימלית של 25% של השכר הממוצע לפי חוק לבודד ו-37.5% לזוג. זאת אומרת, שעקב בעיות עדכון הקצבאות בתקופה של אינפלציה דוהרת, רמת השחיקה בהכנסה המינימלית הגיעה בשנת 1978-9 לכ-17% (ראה לוח י"ג בעמ' 33).
- (3) כל הלוחות המפרטים הכנסה שכוללת העברות מב"ל בנויים על ההנחה שכל מי שתובע מקבל את מלוא זכויותיו לקצבת זקנה ולהטבה סוציאלית. זוהי הנחה סבירה, כיוון שמיצוי הזכויות בקרב אוכלוסיית הקשישים לשתד קצבאות אלו מגיע ל-95%-99%.
- מכל התובעים החדשים המשתתפים במדגם של הסקר הזה, התביעות של כ-5% מהם, נדחו מסיבות שונות (כולל הכנסות יתר מעבודה) כמות שאינה מפריעה באופן משמעותי לפירוש לוח ו'.
- (4) כל מדד לבודד הוגדל ב-60% כדי לחתאים אותו לזוגות - לפי העיקרון שקו העוני לזוג הוא 160% של קו העוני לבודד. ראה רוטר ושמאי, "דפוסי עוני בישראל" ביטחון סוציאלי, פברואר 1971.
- (5) הכוונה כאן לעשירונים של משפחות שכירים עירוניים ממדינות לפי הכנסה משפחתית חודשית ברוטו (ז"א כולל העברות). התובעים חולקו בין העשירונים לפי הכנסה חודשית ברוטו לנפש סטנדרטית בעשירונים אלה. המקור - סקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 1978.
- (6) המספר הזה רק אומדן בגין אי-דיוק של נתוני הכנסה ברמה זו של הכנסה.

מדד נוסף להדגמת מצבם הכלכלי של הקשישים בהשוואה למשפחה הממוצעת במשק, וכך למדידת תרומתה של קצבת הזקנה לקיומה של המשפחה הקשישה, הינו משקלה של קצבת הזקנה בכלל הכנסתו של הקשיש. לוח ז' לחלץ מציג את התפלגות המשפחות הקשישות עפ"י רמת ההכנסה ומשקלה של קצבת הזקנה. מן הלוח ניתן לראות של-20% מהמשפחות אין כל הכנסה נוספת על קצבת הזקנה. בקרב הבודדים עולה אחוז זה עד לכדי 27%.

גם אצל משפחות הנחנות ממקורות הכנסה נוספים, ובעיקר כאשר הכנסות אלה אינם בסכומים גבוהים, יש חשיבות רבה לקצבת הזקנה להבטחת קיומה של המשפחה. מובן שככל שרמת ההכנסה הנוספת גבוהה יותר, כך קטן משקלה של קצבת הזקנה. מכל מקום מלוח ז' ניתן לראות שאצל שלישי מהזוגות ואצל 40% מהבודדים מהווה קצבת הזקנה של הביטוח הלאומי לפחות מחצית מההכנסה הכוללת שלהם.

לוח ז': העברות מהביטוח הלאומי כאחוז מההכנסה הכוללת של משפחות התובעים החדשים

ה	ד	ג	ב	א
אחוז מעטבר של אוכלוסיית תובעים חדשים המקבל הכנסה עד הסכום בטור א'	אחוז העברות מסה"כ הכנסה $(\frac{ב}{ג})$	סה"כ הכנסה $(א + ב)$	העברות מב"ל $(ק"ז + הט"ס)$	הכנסה מכל מקור פרט להעברות מהביטוח הלאומי
		<u>ז</u>	<u>ו</u>	<u>ת</u>
20	100	2007	2007	0
24	74	2707	2007	700
27	67	3007	2007	1000
30	61	3291	2007	1284
32	54	3291	1791	1500
37.5	39	3291	1284	2007
49	30	4284	1284	3000
56	24	5284	1284	4000
63	20	6284	1284	5000
75	15	8284	1284	7000
87	11	11,284	1284	10,000
		<u>ב</u>	<u>ו</u>	<u>ד</u>
27	100	1338	1338	0
36	61	2194	1338	856
38	54	2194	1194	1000
47	39	2194	856	1338
51	36	2356	856	1500
66	25	3356	856	2500
79	18	4856	856	4000
93	11	7856	856	7000
96	8	10,856	856	10,000

(1) החישובים של לוח ז' הם גולמיים למדי; הם אינם לוקחים בחשבון את התוספת לדחיית פרישה או תוספת חוותק, וגם לא את המסים המשולמים ע"י מקבל ההעברה. כל אחד מהגורמים האלו היה מעלה במקצת את תרומת קצבאות הביטוח הלאומי להכנסה של המבוטח.

2.ג תובעים חדשים לקצבת שאירים

1. כללי

מדובר כאן באוכלוסיה חשונה מזו של התובעים החדשים לקצבת זקנה. ההתפלגות הגילאית רחבה יותר. ההתפלגות המינית כמצופה מאד לא סימטרית (97% של האוכלוסיה הן אלטנות) ויש הרבה יותר ילדים תלויים, כפי שניתן לראות בלוח

חבא:

לוח ח': אוכלוסיה התובעים החדשים קצבת שאירים לפי גיל והמצאות ילדים תלויים בבית

אפריל 1978 - מרס 1979¹

70+	69-65	64-60	59-50	49-40	עד 39	סה"כ	
21	14	13	30	12	7	100 ²	תובעים חדשים לק"ש
							אחוז התובעים עם ילדים
0	2	4	25	72	70	-	תלויים ³

ניתן לחלק התפלגות זו לשלוש קבוצות: (א) עד גיל 49 - לרוב הגדול יש ילדים תלויים בבית ולפחות 60% מהאמהות משתתפות בכוח עבודה; (ב) 60+ - כמעט ואין ילדים תלויים; כולן נמצאות בגיל הפרישה ואחוז קטן בלבד יוצא לעבודה. במידה מסוימת הן מהוות תת-קבוצה של אוכלוסיה הקשישים; (ג) 59-50 - מבחינת המשתתפים של השתתפות בכוח העבודה, מספר ילדים תלויים, תלות בקצבות הביטוח הלאומי וכמו כן גיל, הקבוצה הזאת מצויה בין שתי הקבוצות האחרות.

- (1) המקור: נתונים לא מפורסמים של המוסד לביטוח לאומי.
 (2) האחוזים בשורה זו אינם מסתכמים ל-100 כיוון ש-3% מהתובעים הם ילדים ללא הורה זכאי.
 (3) ל-40% מהתובעים יש ילד תלוי אחד ול-60% יש לפחות 2 ילדים.

העובדה שנתוני הסקר הזה אינם מנותחים לפי גיל, תקשה על פירוטם, כיוון שיש להניח כי גורם הגיל משפיע מאד על חמשתנים הנדונים כאן. נשורה את הנתונים לנתונים המקבילים של תובעי ק"ז לפי שפורטו לעיל וגם לממצאי הסקר על אלמנות עד גיל 59 שערך הביטוח הלאומי בינואר 1977.¹ מהעובדה שמחצית מהתובעים החדשים לקצבת שאירים הינה מתחת לגיל הפרישה ניתן היה לצפות לנתוני הכנסה גבוהים יותר בקרב מקבלי קצבת שאירים בחשוואה לבודדים שבקרב תובעי ק"ז שחם כולם מעל גיל הפרישה. צפיות אלו אינן מתמטות כמוצג בלוח ט' לחלן.

(1) "תכונות סוציודמוגרפיות של אלמנות עירוניות המקבלות ק. שאירים", המוסד לביטוח לאומי, ירושלים 11/78.

לוח ט' : הכנסה מפנסיות משלימות ממקום עבודה ומעבודה של תובעים חדשים של

קצבת שאירים בהשוואה לתובעים חדשים של קצבת זקנה

חלק I

הכנסה מעבודה	פנסיה ממקום עבודה	
17	29	אחוז המקבלים מסה"כ מהמדגם
		<u>התפלגות המקבלים לפי רמת הכנסה באחוזים מצטברים</u>
17	41	עד 1/4 מחשכר הממוצע
57	85	עד 1/2 מחשכר הממוצע
84	100	עד 1 שכר ממוצע
100	100	סה"כ

חלק II

הכנסה מעבודה		פנסיה ממקום עבודה		
ערך	אחוז	ערך	אחוז	
חציוני		חציוני		מקבלים
2750	17	1833	29	תובעים חדשים לק. שאירים
2900	27	1850	28	בודדות תובעות ק. זקנה
1670	29	2330	21	נשואות תובעות ק. זקנה
2900	37	4000	40	נשואים תובעים ק. זקנה
-	56	-	23	אלמנות עד גיל 59 מקבלות קצבת שאירים ¹

(1) ראה הערה (1) בעמ' 23.

2. פנסיה ממקום עבודה

מלוח ט' לעיל ניתן לראות שקיים דמיון רב באחוז מקבלי פנסיות משלימות וברמת הפנסיות בין התובעים קצבת שאירים לבין נשים בודדות התובעות קצבת זקנה. בשני המקרים כ-30% מהתובעים זכאים לפנסיות משלימות מעבודה, כאשר רמת הפנסיה החציונית עומדת על כ-25%-30% מחשכר הממוצע במשק. יש כאן חיזוק נוסף לממצא העובר כחוט השני לאורך כל הסקר בדבר מצבה הכלכלי הקשה של משפחת בודד (אלמנות בעיקר) שעיקר קיומן תלוי למעשה בקצבת הביטוח הלאומי. כאן המקום לציין שבקרב מקבלות קצבת שאירים מרבית הפנסיות מגיעות לאלמנות בזכות הביטוח הפנסיוני של הבעל המנוח, ורק מיעוטן בזכות הביטוח העצמי שלהן, וזאת למרות העובדה שחלק גדול של האלמנות שטרם הגיעו לגיל הפרישה משתתף בכוח העבודה. הסבר לתופעה זו מצוי בכך שאלמנות רבות מצטרפות לכוח העבודה לראשונה עם התאלמותן, ואם זו מתרחשת בגיל מבוגר יחסית (ו-58% מהאלמנות מתחת לגיל 60 התאלמו בגילים 50-59), אזי סיכוייהן להתקבל לקרן פנסיה משלימה ולצבור מספיק שנות זכאות עד גיל הפרישה הם מעטים. למרות זאת, האלמנה יכולה להמשיך לעבוד מעבר לגיל 60 כדי למלא את תנאי הזכאות לפנסיה.

3. הכנסה מעבודה

ל-17% מכלל התובעות קצבת שאירים יש הכנסות מעבודה. אחוז זה נמוך בהשוואה לנשים בודדות התובעות קצבת זקנה (27%) ולאמנות מתחת לגיל 59 (56%), וסביר שחוא יחיה נמוך יחסית. רוב הבודדות התובעות את קצבת הזקנה הן אלמנות מבוססות למדי בהשוואה לכלל האלמנות (ראה הסבר לכך בעמ' 11) וגם גילן יחסית אינו גבוה מאד (כולן בין 60-65). באשר לאלמנות הצעירות, לרובן יש ילדים תלויים שתמיכתם הכספית מאלצת אלמנות רבות לצאת לראשונה לשוק העבודה (36% בלבד של כלל הנשים עם ילדים תלויים השתתפו בכוח העבודה ב-1977). על אף עובדות

אלו ייתכן ש-17% הוא אומדן חסר במקצת של השתתפות בכוח העבודה של תובעות חדשות לקצבת שאירים. 75% מהאלמנות החדשות מגישות את התביעה לקצבת שאירים תוך חודשיים ממועד התאלמנותן. יתכן מאד שבעת שחן ממלאות את טופס התביעה (ממנו נלקחים נתוני הסקר הזה) טרם סדרו לעצמן מקום עבודה.

על אף שאחוז מקבלי החכנסה מעבודה נמוך, הערך החציוני והתפלגות גובה ההכנסות קרובים מאוד לאלו של הבודדות התובעות לראשונה את קצבת הזקנה וגם לאלו של גברים נשואים.

4. קבלת הטבח סוציאלית

מכלל התובעים החדשים לקצבת שאירים ב-1979¹ 42% קבלו הטבח סוציאלית ול-27% היו ילדים תלויים.

לוח י': שיעור מקבלי הט"ס לפי קבוצות גיל והימצאות ילדים תלויים בבית

אפריל 1978 - מרס 1979

סך-הכל	70+	69-65	64-60	59-50	49-40	עד 39	
42	57	50	41	33	30	34	שיעור מקבלי הט"ס מכלל התובעים החדשים לקצבת שאירים
36	*88	*62.5	*50	39	32	34	שיעור מקבלי הט"ס מהתובעים החדשים עם ילדים

* יש לזכור שהמספר המוחלט של אלמנות בגיל זה עם ילדים תלויים הוא נמוך מאוד.

(1) המקור: נתונים לא מפורסמים של המוסד לביטוח לאומי.

לוח י' מראה שגורם חשוב לקבלת הט"ס הוא הגיל, כפי שהיה צפוי. הגורם של

חימצאות ילדים תלויים בבית משפיע על קבלת הט"ס במידה מועטה בלבד.

לוח י"א: אחוז בעלי הכנסות ממקורות שונים לפי קבלת הט"ס

מ ק ו ר	מקבלי הט"ס	אינם מקבליים ט"ס
עבודה	5	22
פנסיה ממקום עבודה	7	38
פנסיה מחו"ל	(0.5)	5
הכנסות מרכוש והכנסות אחרות	9	9

מלוח י"א ומלוחות 11 ו-12 בנספח ניתן לראות שמקבלי הט"ס היו כמעט ללא מקור

הכנסה בנוסף לקצבאות הביטוח הלאומי, פרט לקטיגוריה של הכנסות אחרות הכוללות

בעיקר תמיכות ממוסדות ציבוריים ומבני משפחה. רמת החכנסות המעטות שהיו למקבלי

ט"ס היתה מאד נמוכה.

5. רמת החכנסה המשפחתית

מחקר על אלמנות עד גיל 59 שנערך בשנת 1977¹ מתקבלת תמונה כללית של מצב

כלכלי ירוד מאוד של הנבדקות. החכנסה למבוגר סטנדרטי במשפחת אלמנה לא הגיעה

ליותר ממחצית החכנסה המקבילה במשפחה ממוצעת במשק. קרוב ל-60% מהאלמנות היו

ברמת חיים של העשירון הנמוך ביותר של כלל האוכלוסייה. תמונה דומה מצטיירת

גם מניתוח התביעות החדשות לקצבת שאירים. כפי שנאמר לעיל, רק לכמחצית מהתובעים

החדשים לקצבת שאירים ישנה הכנסה כלשהי מחוץ לקצבת שאירים, ובמקרים רבים זוהי

רמת הכנסה נמוכה המאפשרת קיום ברמת חמינימום בלבד. לאור זאת בולטת חשיבותה של

קצבת השאירים בקיומה של המשפחה.

(1) ראה עמ' 23 הערה 1.

לוח י"ב: רמת ההכנסה הכוללת של התובעים החדשים לקצבת שאירים לפני ואחרי

העברות מהביטוח הלאומי

באחוזים מצטברים

אחרי העברות	לפני העברות	
0	63	מתחת לקו העוני
52 ¹	67	עד קו סף העוני
75	81	עד מחצית השכר הממוצע
92	93	עד השכר הממוצע
100	100	מעל השכר הממוצע

מהלוח ניתן לראות שקצבאות הביטוח הלאומי מחסלות כמעט לחלוטין את תחולת העוני בקרב האלמנות כפי שדובר בא לידי ביטוי במדד הטכני של קו העוני. אם כי עדיין מרבית האלמנות מרוכזות סביב קו העוני. פחות מ-10% מכלל תובעי קצבת שאירים מצויים ברמת הכנסה שלמעלה מהשכר הממוצע במשק, אין ספק שיש כאן כדי להעיד על מצבה הכלכלי הקשה של אוכלוסיית אלמנות השאירים.

(1) לאחר העברות מביטוח לאומי, מתבטלת כמעט לחלוטין תחולת העוני בקרב האלמנות, אבל חלקן הגדול עדיין מתרכז בסביבות קו העוני.

שיטות והגדרות .ד

מטרת המחקר .1

מטרת המחקר היתה לאסוף מתוך חנתונים המופיעים בתיק האישי של התובע קצבאות זקנה ושאיירים מידע מפורט עד כמה שאפשר על תכונותיו הדמוגרפיות, מצבו המשפחתי; תכונות עבודה, מקורות הכנסותיו ורמת הכנסתו. סקר זה בדק את שנתון 1978 ומהווה המשך ישיר ומורכב לסקרים דומים שנערכו על שנתוני התובעים ב-1975 ו-1977. הסקר מיועד לעמוד בעיקר על מצבו הכלכלי של הפורש תוך התמקדות בשינויים שחלו בשנתון זה בהשוואה לשנתונים הקודמים.

האוכלוסייה והמדגם .2

האוכלוסייה הנחקרת כוללת את כל התובעים קצבאות זקנה ושאיירים בסניפי המוסד בשנת 1978. בשל נוחיות איסוף החומר ומתוך הנחה שלא קיימת תופעה חריפה של עונתיות או מקריות במהלך השנה, נלקחה במדגם כל-אוכלוסיית מגישי התביעות בכל סניפי המוסד בחודש אוגוסט 1978 (הסקרים בשנים הקודמות התייחסו גם הם לחודש אוגוסט של כל שנה). מתוך המדגם נחקרו בפועל כ-84%, לא נחקרו 16%, כאשר הסיבה העיקרית היתה הימצאותו של התיק בשלבי טיפול שונים בסניף, או אי הימצאותו של התיק. מכל מקום, איך להניח שאוכלוסיית הלא-נחקרים שונה באופן מהותי מהאוכלוסייה הנחקרת. ואיננו סבורים שמהימנות הממצאים נפגמת כתוצאה מכך. מספר הנבדקים בקצבאות זקנה הסתכם ב-1,119 מתוך 1,329 מגישי תביעות לקצבת זקנה בחודש אוגוסט 1978. מספר הנבדקים לקצבאות שאיירים הוא 534 מתוך 638 מגישי תביעות לקצבת שאיירים בחודש אוגוסט 1978.

3. מקורות הנתונים

המקור לקבלת הנתונים היה התיק האישי של תובע קצבת זקנה ושאיירים. המסמך הבסיסי לאיסוף המידע היה טופס התביעה הממלא ע"י כל תובע קצבה, אך נעשה גם שימוש בטופס ההחלטה, בטופס בקשה להטבה סוציאלית וכך במסמכים שונים המופיעים בתיק לאימות פרטי התביעה, כגון: אישור המעביד על המשכורת, אישורים מקרנות פנסיה על קבלת פנסיה שוטפת ועוד. בתביעות שבהן הטיפול טרם הסתיים בעת איסוף החומר נערכה בדיקה משלימה בנתונים הרשומים על דף זעיר במשרד הראשי.

4. שיטת עריכת המחקר

חוכן שאלון מיוחד שבאמצעותו נאספו כל הנתונים הדרושים מתוך המסמכים המופיעים בתיק האישי. מילוי השאלונים נעשה ע"י פוקדים מיוחדים שקבלו הדרכה מעשית מוקדמת. חלק מהפוקדים צברו ניסיון גם מהסקר שנערך בשנת 1977. השאלונים עברו עריכה ובדיקה של מרכז המחקר באגף מחקר ותכנון, ונתונים העיקריים הועברו לדפי עבודה לקראת עיבוד ידני של החומר. בשלב זה לא נעשה שימוש במחשב בעיבוד החומר, אם כי קיימת אופציה לכך במידה שיוחלט על הרחבה והעמקה של העיבודים. כאן המקום לצייץ שאיסוף הנתונים הוחל בשלהי שנת 1978, אולם בשל העיצומים שהחלו בסמוך למועד זה בסניפי המוסד וההתארגנות של הסניפים לאחר מכן, חל עיכוב רב בהשלמת עבודת השדה, וכתוצאה מכך גם בהשלמת העיבודים, עובדה הפוגעת במקצת באקטואליות של הממצאים.

5. בעיות הקשורות לטיב החומר ומחייבות

1. כל סקר הכנסות נתון במיוחד למגבלה חכרוכה ברגישותם של הנחקרים לחקירה בנושא הכנסתם.
2. סקירת מסמכים, במקרה שלפנינו, משיגה פחות נתונים ונתונים פחות מדויקים

מאשר סקר אישי. הבעיה הזאת נובעת מכך שתפקידי פקידי הזכאות שעוזרים לקשיש למלא את טופסי התביעה אינו לערוך מחקר אלא לדאוג לכך שכל זכאי יקבל את קצבתו, ומאחר שלא כל הפרטים המופיעים בטופס התביעה הכרחיים לבדיקת הזכאות, לכך מטבע הדברים אין אולי הקפדה על מילוי מלא ומדויק של כל חלקי הטופס.

במגמה למדוד את מידת ההטיה הנובעת מכך נערכה אחרי סקר 1977 חקירת חוץ של כ-10% של המדגם, ע"י ביקור אישי של פוקד בביתו של כל תובע. הסקת מסקנות חותכות ממבצע זה מוגבלת מכיוון שהמדגם לא היה מקרי. נבחרו מספר אנשים שנחשדו בהעלמת פנסיה ממקום עבודה או כאלה שחצהירו על קבלת פנסיה זו אבל לא ידעו אז את גודלה.

תוצאות החקירה אכן העלו את מספר מקבלי הפנסיה מעבודה במדגם הכללי מ-31% ל-36% ואף גילו מקורות אחרים של הכנסה שלא הוצהר עליהם בטופסי התביעה - על פי רוב, הכנסות מעבודה אחרי פרישה. בעניין אי-הצהרות פנסיות ממקום עבודה, יתכן מאוד שהרבה תובעים חששו שקבלת פנסיה מעבודה מבטלת את זכאותם לקצבה מחביטוח הלאומי. לגבי הכנסות מעבודה, רבים מהתובעים ממלאים את טופס התביעה לק"ז כמה חודשים לפני הפרישה, כשעדיין לא ידוע להם אם יעבדו אחרי הפרישה וכמה ישתכרו (או כמה יקבלו מפנסיה מעבודה). לפני שמסיקים מסקנות מעובדות אלו יש להתחשב בשלושה דברים:

1. סה"כ הכנסות מעבודה במדגם הקטן, מוצהרות ובלתי-מוצהרות גם יחד, אינו מסתכם ביותר מסה"כ במדגם הגדול (33% לעומת 35%).
2. החציונים והממוצעים של ההכנסות, גם מפנסיות וגם מעבודה, היו קצת נמוכים יותר במדגם הקטן מאשר במדגם הגדול.
3. ההתפלגויות של המקבלים לפי רמת ההכנסה היו מאוד דומות בשני המדגמים.

בהתחשב בשלושת הגורמים הנ"ל נראה שמגבלות השיטה אינן מונעות את האפשרות

להכליל את תוצאות הסקר.

1. חנתונים על מקבלי ק"ז זכו להרבה יותר עיבודים וניתוחים מאשר נתונים על מקבלי ק"ש מאחר שהם מתייחסים לקבוצה הרבה יותר גדולה ומסובכת, ומאחר שמחצית השאירים מהווים תת-קבוצה של כלל הקשישים.
2. עיבוד ההכנסות נעשה על פי רוב לפי מצב משפחתי ומין. ידוע שקיים מתאם גבוה בין שני המשתנים האלה לבין הכנסה בגיל חזקנה. בעיבודים על מקבלי ק"ז לא נערכו התפלגויות לפי גיל, מאחר ש-85% מהמדגם נמצאים בקבוצת גיל 60-69, ולכן אין מספיק שונות גילאית כדי לעשות עיבודים לפי משתנה זה.
3. במקרים שבהם ההשוואה תקפה, הושוו ממצאי 1978 לאלו של 1977.
4. כשאין תשובה לשאלה מסויימת בטופסי התביעה לגבי מקורות הכנסה, הונח לאחר בדיקה לגופו של עניין, שהתובע אינו מקבל הכנסה ממקור זה. זאת משום שבמקרים רבים נהוג לדלג על שאלות שאינן רלוונטיות לתובע.
5. הונח שההכנסות של התובעים שמצהירים על קבלת הכנסה מסויימת אבל לא על סכומה מתפלגות כמו ההכנסות של אלו שלגביהם הסכומים ידועים (הנחה זו קבלה אישור בחקירת החוץ).

לוח י"ג: קצבאות זקנה, קרוי הערני ועשיריני הכנסה במונחים של השכר הממוצע

במשק באוגוסט 1978

השכר הממוצע למשרת שכיר בחודש אוגוסט 1978 - 6,602 ₪

ל ז ר ג			ל ב ר ד ד		
אחוז מהשכר הממוצע 60%+	אחוז מהשכר הממוצע	הסכום לחודש	אחוז מהשכר הממוצע	הסכום לחודש	
12.2	19.4	1284	13.0	856	קצבת זקנה
19.0	30.4	2007	20.3	1338	ק"ז + הטבה סוציאלית ⁽¹⁾
20.4	32.6	2150	20.4	1344	קו הערני
25.0	40.0	2642	25.0	1651	קו סף הערני
27.1	43.4	2864	27.0	1790	גבול עליון לעשירון התחתון
34.6	55.3	3650	34.5	2281	גבול עליון לעשירון השני
42.3	67.6	4465	42.3	2791	גבול עליון לעשירון השלישי
50.0	80.0	5282	50.0	3301	חצי השכר הממוצע וחצי השכר הממוצע + 60%

(1) זוהי ההכנסה המינימלית המובטחת על פי חוק הב"ל.

לוחות

לוח 1: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה

לפי מקור וגובה הכנסה (ב-%)

סה"כ מקרים - 1119

הכנסה מעבודה סה"כ= 1119	הכנסה * מרכוש + הכנסות אחרות סה"כ= 1119	פנסיה מחו"ל סה"כ= 1119	פנסיה בארץ ממקום עבודה סה"כ= 1119	
65	89	93	66.5	לא מקבלים
10	3.5	1	21	מקבלים, ולא ידוע הסכום
3	2.5	0.5	1	מקבלים: 0 - 1000
2	2	-	1	1001-1500
3	1	-	2	1501-2000
3	0.5	-	1	2001-2500
3	-	1	1	2501-3000
3	1	1	2	3001-4000
2	-	0.5	2	4001-5000
2	-	1	1.5	5001-7000
2	-	1	0.5	7001-10000
1	-	0.5	-	10,000+
0.3	0.5	0.5	0.5	לא ברור או לא ידוע

* בהכנסות האלו נכללים: דמי שכירות, ריבית, דיורידנד, פנסיות מסחריות, תמיכות חד-פעמיות ממוסד ציבורי או מבני משפחה, סכומים חד-פעמיים, והכנסות אחרות.

לוח 1.א: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה
 לפי קבלה וגובה של פנסיה ממקום עבודה ולפי
 מין ומצב משפחתי (באחוזים) סה"כ מקרים - 1119

חמ"ז	לא ידוע	יקרוח		זרירה		
		נשואים	נשואות	נשואים	נשואות	
סה"כ=100	סה"כ=100	סה"כ=160*	סה"כ=214	סה"כ=95*	סה"כ=637	
100	100	72	79	74	59.5	לא מקבלים
		14	14	18	25	מקבלים, ולא ידוע הסכום
		2	0.5	2	1	מקבלים: 0-1000
		2	1.5	1	1	1001-1500
		3	0.5	3	1	1501-2000
		2	1.5	-	1	2001-2500
		2	-	-	1	2501-3000
		1	1.5	-	2	3001-4000
		-	0.5	1	3.5	4001-5000
		-	0.5	-	3	5001-7000
		-	-	-	0.5	7001-10000
		-	-	-	-	10,000+
		1	0.5	-	0.3	לא ברור או לא ידוע

סה"כ גברים - 732
 סה"כ נשים - 374
 סה"כ נשואים - 861
 סה"כ בודדים - 258
 סה"כ מין לא ידוע - 13

* גרושים, נפרדים, רווקים ואלמנים.

לוח 1.ב: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה לפי קבלה וגובה של
הכנסה מחו"ל ולפי מין ומצב משפחתי (באחוזים) סה"כ מקרים - 1119

לא ידוע המין		ג.קנות		זכרים		
נשואים	בודדים	נשואות	בודדות	נשואים	בודדים	
סה"כ=10	סה"כ=3	סה"כ=214	סה"כ=160	סה"כ=95	סה"כ=637	
100	100	94	93	91	91	לא מקבלים
		0.6	1	2	2	מקבלים, לא ידוע הסכום
		-	2	-	0.3	מקבלים: 0-1000
		0.6	-	-	-	1001-1500
		0.6	-	-	0.3	1501-2000
		-	0.5	1	-	2001-2500
		0.6	-	1	0.6	2501-3000
		-	2	-	1	3001-4000
		-	0.5	2	0.3	4001-5000
		1	0.5	1	1	5001-7000
		1	-	-	1	7001-10000
		0.6	-	-	0.6	10,000+
		-	-	1	-	לא ברור + לא ידוע

לוח 1.ג: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה לפי קבלה וגובה של
⁽¹⁾ חכנסה מרכוש + הכנסות אחרות ולפי מין ומצב משפחתי (באחוזים)

סה"כ מקרים - 1119

לא ידוע חמין		נקבות		זכרים		
נשואים	נשואים	נשואות	נשואות	נשואים	נשואים	
סה"כ=10	סה"כ=3	סה"כ=160	סה"כ=214	סה"כ=95	סה"כ=637	
100	100	81	97	90	88	לא מקבלים
		8	1	3	4	מקבלים, לא ידוע הסכום
		4	1	4	3	מקבלים: 0-1000
		6	1	1	1	1001-1500
		-	-	2	1	1501-2000
		-	-	-	0.6	2001-2500
		-	-	-	0.4	2501-3000
		0.5	0.5	-	0.5	3001-4000
		0.5	-	-	-	4001-5000
		-	-	-	0.3	5001-7000
		-	-	-	0.3	7001-10000
		-	-	-	0.3	10,000+
		0.5	-	-	0.4	לא ברור + לא ידוע

(1) ראה ההערה ללוח 1.

לוח 1.1: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה לפי קבלה וגובה של

הכנסה. עבודה ולפי מין ומצב משפחתי (באחוזים) סה"כ מקרים - 1119

לא ידוע המין		נ ק ב ר ת		ז כ ר י ס		
נשואים	נשואים	נשואות	נשואות	נשואים	נשואים	
סה"כ=637	סה"כ=95	סה"כ=214	סה"כ=160	סה"כ=10	סה"כ=3	
100	60	73	71	66	63	לא מקבלים
	40	10	11	8	11	מקבלים, לא ידוע הסכום
		1	5	1	2.5	מקבלים: 0-1000
		0.5	3	4	1.5	1001-1500
		2	3	3	3	1501-2000
		3	2	2	3	2001-2500
		2	2	3	4	2501-3000
		2	0.4	3	4	3001-4000
		3	1	4	2	4001-5000
		2	1	3	3	5001-7000
		1	1	1	2	7001-10000
		0.5	-	1	1.5	10,000 +
		-	-	-	0.3	לא ברור + לא ידוע

לוח 2: התפלגות מספר בני הזוג של התובעים החדשים לקצבת זקנה לפי מקור

דגובה הכנסה (באחוזים) סה"כ מקרים - 866

הכנסה מעבודה	הכנסה מרכוש + הכנסות אחרות	פנסיה מחו"ל	פנסיה בארץ ממקום עבודה	
76	98	97	93	לא מקבלים
-	1	1	2	מקבלים, לא ידוע הסכום
2	0.3	-	1	מקבלים: 0-1000
2	0.3	-	1	1001-1500
2	-	0.2	1	1501-2000
2	-	-	1	2001-2500
2	-	0.2	-	2501-3000
3	0.2	1	1	3001-4000
3	-	0.2	0.5	4001-5000
2	0.2	-	0.2	5001-7000
2	-	0.2	-	7001-10000
1	-	0.2	-	10,000+
2.2	-	-	-	לא ברור + לא ידוע

מקבלי הכנסה מעבודה

15%	עד 1/4 שכר ממוצע
47%	עד 1/2 שכר ממוצע
18%	למעלה מהשכר הממוצע

לוח 3: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה

לא מקבלים הט"ס

לפי מקור וגובה הכנסה (אחוזים)

הכנסה מרכוש הכנסות אחרות	הכנסה מעבודה	פנסיה מחו"ל	פנסיה בארץ ממקום עבודה	
92	63	92	64	לא מקבלים
2	11	1	23	מקבלים, ולא ידוע הסכום
2	3	1	1	מקבלים: 0-1000
1	2	-	1.5	1001-1500
1	3	-	2	1501-2000
-	3	-	1	2001-2500
-	3	1	1	2501-3000
1	3	1	2	3001-4000
-	2	1	2	4001-5000
-	2	1	1.5	5001-7000
-	2	1	0.5	7001-10000
-	1	0.5	-	10,000+
0.5	1	1	0.5	לא ברור או לא ידוע

לוח 4: התפלגות מספר תובעים חדשים לקצבת זקנה

מקבלים חט"ס

לפי מקור וגובה הכנסה (באחוזים)

הכנסה מעבודה	הכנסות מרכוש הכנסות אחרות	פנסיה מחו"ל	פנסיה בארץ ממקום עבודה	
89	66	97	88	לא מקבלים
3	14	1	4	מקבלים, ולא ידוע הסכום
2	9	-	4	מקבלים: 0-1000
-	9	-	1	1001-1500
3	2	1	1	1501-2000 ⁽¹⁾
-	-	-	-	2001-2500
2	-	-	-	2501-3000
-	1	1	1	3001-4000
1	-	-	-	4001-5000
-	-	-	-	5001-7000
-	-	-	-	7001-10000
-	-	-	-	10,000+
-	-	-	-	לא ברור או לא ידוע

(1) האחוזים בשורה זו ואחריה מתייחסים למספרים מוחלטים זעירים ביותר דהיינו 1, 2, או 3. ולכן יש להתייחס אליהם בזהירות רבה.

לוח 5: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה לפי מין,

מעמד בעבודה וקבלת פנסיה ממקום עבודה (באחוזים)

סה"כ מקרים - 1119

סה"כ	שכירים		עצמאים		קטגוריות אחרות		סה"כ	
	זכר	נקבה	זכר	נקבה	זכר	נקבה	זכר	נקבה
סה"כ	456	183	152	34	124	157	732	374
לא מקבלים	42	60	93	87	90	91	61	76
מקבלים	58	40	7	13	10	9	39	24
סה"כ	100	100	100	100	100	100	100	100

ב"קטיגוריות אחרות" נכללות: - לא עבד מסיבה כלשהי

- עקרת בית

- נמצא בחו"ל

- חבר קיבוץ או מושב

- חולה

לוח 5.א: צילוח של מין על מעמד בעבודה. (%)

שכיר	עצמאי	קטגוריה אחרת	סה"כ
62	21	17	100
49	9	42	100
נשים	גברים		

לוח 6: התפלגות התובעים החדשים לקצבת זקנה מקבלי הכנסה מעבודה

לפי סניפים (באחוזים) סה"כ = 1119

הסניף	א		ב		ג	
	מספר חברי קיבוץ	תובעים חדשים לק"ז	סה"כ תובעים חדשים לק"ז	אחוז בעלי הכנסה מעבודה מ-(טור ג'-טור א')	בכל סניף	ממוצע
חיפה	-	133		24.8		
מזרח ירושלים	-	15		40.0		
טבריה	8	20		8.3		
קרית-חיים	-	55		23.6		
נהריה	4	41		24.3		
עפולה	22	33		27.3		
ירושלים	-	73		28.8		
רמת-גן	-	73		32.9		
תל-אביב	-	184		45.1		
יפו	-	110		32.7		
כפר-סבא	-	28		46.4		
באר-שבע	1	41		20.0		
הרצליה	-	15		33.3		
פתח-תקוה	1	33		25.0		
רחובות	7	109		21.6		
חדרה	3	34		29.0		
נתניה	6	62		32.1		
רמלה	-	34		23.5		
נצרת	-	26		26.9		
	סה"כ	52	סה"כ	30.6	ממוצע	
				33.8	ממוצע כולל חברי קיבוץ	

לוח 7: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה + בני זוג לפי זוג או בודד

ומקור וגובה הכנסה (באחוזים) ס"כ מקרים - 1119

בודדים				זוגות				
הכנסה מרכוש+				הכנסה מרכוש+				
הכנסות מעבודה	הכנסות אחרות	הכנסה מחו"ל	פנסיה בארץ	הכנסות מעבודה	הכנסות אחרות	הכנסה מחו"ל	פנסיה בארץ	
70	83	94	73	52	88	90	61	לא מקבלים
9	7	0.7	16	9	3	2	23	מקבלים ולא ידוע הסכום
1	4	-	2	3	3	1	1	מקבלים: 0-1000
2	4	0.3	2	2	1	-	2	1001-1500
2	0.7	0.3	3	3	1	0.5	2	1501-2000
3	-	0.3	1	2	0.5	-	2	2001-2500
2	-	0.7	1	5	-	1	1	2501-3000
2	0.3	-	0.5	6	1	1	2	3001-4000
3	0.3	0.7	-	5	-	0.3	3	4001-5000
3	-	1	-	5	0.5	1	2	5001-7000
1.5	-	1	-	4	-	1	1	7001-10000
0.7	-	1	-	3	0.3	1	-	10,000+
-	0.3	-	1	-	0.3	0.5	0.3	לא ברור

לוח 8: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה + בני הזוג לפי זוג או בודד, מין ומקורות בלעדיים של הכנסה (באחוזים, ללא קצבת זקנה)

סה"כ מקרים - 1119

סה"כ	זוגות	ב ו ד ד י ם				
		אלמנים		נפרדים, גרושים, נפרדים		
		נקבות	זכרים	נקבות	זכרים	
1119=ה"ס	866=ה"ס	108=ה"ס	55=ה"ס	51=ה"ס	39=ה"ס	
22	20	26	26	36	24	אין כל מקור הכנסה
21	21	21	22	18	24	פנסיה ממקום עבודה בלבד
3	2	4	6	-	8	פנסיה מחו"ל בלבד
26	27	19	26	20	37	עבודה בלבד
10	12	3	2	10	5	פנסיה ממקום עבודה + עבודה
17	17	29	19	16	3	צירופים אחרים

לוח 9: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת זקנה + בני הזוג לפי זוג או בודד, מין וגובה הכנסה כוללת (ללא קצבת זקנה, באחוזים)

סה"כ - 1119

סה"כ	זוגות	ב ו ד ד י ם				
		אלמנים		נפרדים, גרושים, נפרדים		
		נקבות	זכרים	נקבות	זכרים	
1119=ה"ס	866=ה"ס	108=ה"ס	55=ה"ס	51=ה"ס	39=ה"ס	
22	20	26	26	36	24	אין כל מקור הכנסה
34	34	29	37	45	29	יש הכנסה אך לא ידוע כמה
5	4	7	7	2	8	יש הכנסה: 0-1000
4	3	10	2	4	8	1001-1500
4	3	6	7	2	8	1501-2000
2	2	1	-	2	8	2001-2500
4	4	4	2	4	3	2051-3000
4	4	7	4	-	-	3001-4000
4	4	3	7	4	5	4001-5000
6	7	2	6	-	3	5001-7000
6	7	3	-	-	5	7001-10,000
6	7	3	2	-	-	10,000+

לוח 10: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת שאירים לפי מקור וגובה

הכנסה (באחוזים) סה"כ מקרים - 534

חכנסה מעבודה	הכנסה מרכוש הכנסות* אחרות	הכנסה מחו"ל	פנסיה בארץ ממקום עבודה	
83	90	96	71	לא מקבלים
1	3.5	1	15	מקבלים ולא ידוע הסכום
3	2	0.3	2	מקבלים: 0-1000
1	1	-	3	1001-1500
2	1	-	3	1501-2000
1	1	-	2.5	2001-2500
1.5	1	0.5	1	2501-3000
1.5	-	0.5	1	3001-4000
2	-	0.3	1	4001-5000
1	-	0.7	-	5001-7000
1	-	-	-	7001-10000
1	-	-	-	10,000+
1	0.5	0.3	0.5	לא ברור

* ראה הערה ללוח 1.

לוח 11: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת שאירים - לא מקבלים הט"ס

לפי מקור וגובה הכנסה (באחוזים)

פנסיה בארץ	הכנסה מחו"ל	הכנסות אחרות	הכנסה מרכוש+	הכנסות מעבודה	
62	95	91	78		לא מקבלים
20	2	4	1		מקבלים ולא ידוע הסכום
2	0.5	2	4		מקבלים: 0-1000
4	-	0.5	1		1001-1500
4	-	0.5	2		1501-2000
4	-	0.5	1		2001-2500
2	1	1	2		2501-3000
1	1	-	2		3001-4000
1	0.5	-	3		4001-5000
-	-	-	2		5001-7000
-	-	-	2		7001-10000
-	-	-	2		10,000+
-	1	-	1		לא ברור

לוח 13: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת שאירים לפי מקורות
חכנסה בלעדיים (באחוזים ללא קצבת שאירים) סה"כ מקרים - 534

51	איך כל מקור חכנסה
23	פנסיה ממקום עבודה בארץ בלבד
3	פנסיה מחו"ל בלבד
8	עבודה בלבד
5	פנסיה מעבודה + עבודה
10	צירופים אחרים

לוח 14: התפלגות מספר התובעים החדשים לקצבת שאירים לפי גובה הכנסה

כוללת (ללא קצבת שאירים, באחוזים) סה"כ מקרים - 534

51	לא מקבלים
18	מקבלים ולא ידוע הסכום
5	מקבלים: 0-1000
5	1001-1500
4	1501-2000
2	2001-2500
2	2501-3000
4	3001-4000
3	4001-5000
3	5001-7000
2	7001-10000
1	10,000+
